

ta. Ugyanezen gondolkodásmódból fakadt Hillgruber „kettős háború”-elmélete is, amelynek lényege, hogy a keleti frontot és a háború többi hadszínterét élesen elválasztja. Ezt sok angolszász történész – egyszerűen földrajzi okból – soha nem fogja megérteni és elfogadni. A történészvitát Nolte és Hillgruber az adott körülmények között persze elvesztette, azonban fontos hangsúlyoznunk, hogy szándékuk – a rosszindulatú ferdítésekkel szemben – *nem* Hitler, hanem a német nép önbecsülésének rehabilitálása volt.

Nolte gondolatai tehát vitathatóak, de azt lehetetlen eltagadni, hogy továbbgondolásra érdemes anyagot nyújtanak, nem beszélve arról, hogy egy negyvenéves kötetet tartunk a kezünkben, amelyen igazából nem fogott az idő.

ÖTVÖS ISTVÁN

(Fordította Tallai Gábor, *XX. Század Intézet, Budapest, 2003, 686 oldal, 5600 Ft*)

LOPPERT CSABA:

***Sikerek és kudarccok
az európai
szociáldemokrácia
történetében***

A fűszöveget olvasva az ember nagy várakozással tekint a könyvre. A köz-

gazdász Loppert Csaba munkája ígéretesnek tűnik, mert amint írja, nem egyszerűen a szociáldemokrácia történetének „feldolgozására” törekedett, hanem a fő történeti csomópontok, valamint a sikerek és kudarccok okainak megértésére is. A szerző utal arra is, hogy a mai magyar valóság is „benne van” a könyvben. Az idézőjel nem véletlen Loppert részéről, hiszen – nyilván tudatosan – egyáltalán nem bonyolódik bele a magyar szociáldemokrácia jelenlegi kérdéseibe; direkt utalások helyett mindössze latens módon húzódik meg a sorok között, a nemzetközi összehasonlítás tapasztalatainak tükrében a magyar szociáldemokrácia sorsa.

Míg a nemzetközi szakirodalomban a skandináv szociáldemokrácia nincs előtérbe állítva, addig a könyv – egyáltalán nem titkolt módon – a svéd típusú szociáldemokrácia értékeit helyezi középpontba. Szerencsésen megkülönbözteti – szintén a szakirodalom túlnyomó többségével szemben – az említett skandináv szociáldemokrata és a dél-európai szocialista pártok politikáját, hagyományait. Általában jellemző a szakirodalomra – sajnos ebben ez a mű sem kivétel –, hogy a pártok „bal–jobb” értékorientáltságának vizsgálatát strukturálisan nem választja szét külön gazdasági és külön ideológiai skálán. Pedig ez az észak- és a dél-európai, illetve a harmadik utas baloldal közötti különbségek

árnyaltabb értelmezését tenné lehetővé.

Az író célja elsősorban a nyugat-európai szociáldemokrácia fejlődésének és helyzetének bemutatása, így Magyarország és a régió szerepe háttérbe szorul. Az érzékenyebb témákat kerüli, mindvégig távolságtartó és értékesleget kíván maradni. Ezért például a szociáldemokrata feltámadás '89 körüli elmaradásának mögöttes okait sem elemzi részletesen, és a szociáldemokrata pozíciónak a régió több országában végbemenő posztkommunista elfoglalásáról sem tesz említést. E hiányosságokat viszont pótolja például az, hogy a svéd modell bemutatásával akarva-akaratlanul asszociálhatunk a magyar valóságra, amely egyfajta negatív meghatározásként húzódik meg a szerző gondolatai mögött. A könyv olvasói között biztosan lesznek olyanok, akik hiányolni fogják a régió szociáldemokráciájának történelmét és jelenét értékelő direkt utalásokat, és kevesellni fogják ezt a művet. De lesznek majd olyanok is, akik a svéd szociáldemokrácia etalonként való bemutatását és az ebből kiérezhető áthallásokat is sokallani fogják. Mégis azt mondhatjuk, hogy Loppert végső soron a szociáldemokrácia történetének semleges elbeszélésére és a társadalmi-gazdasági állapotok lehetőség szerinti hipotézisektől mentes közgazdasági-politológiai elemzésére törekedett. Célja pedig a témában magyar nyelv-

ven íródott munkák hiányának pótlása, s ennek a terjedelmi korlátokhoz mérten a könyv kitűnően megfelel.

Talán az író igazi célja mégiscsak az volt, hogy miután letettük a könyvet, elgondolkodjunk azon, mit is jelent napjainkban a szociáldemokrácia, mik is azok a baloldali értékek. A skandináv szociáldemokrácia szolidaritáson alapuló gazdaságpolitikája, a nemzeti értékek integrálása? Vagy a déli szocialista pártok, valamint a Harmadik Út követőinek neoliberális gazdaságpolitikája, újkonzervatívnak nevezhető társadalomfilozófiája? Talán egy és ugyanazon eszméről van szó, amely a különböző társadalmi-gazdasági közegekben más-más formában testesül meg? Vagy csupán egyfajta komplementer színként változik a politika színiskáláján, követve a másik oldal pozíciójának eltolódását? Lehet, hogy ma már csupán ábránd a szociáldemokrácia, a baloldal többségi értékeinek azonosítása a svéd szociáldemokrácia klasszikus értékrendjével, mivel a kettő nem szinonim fogalom? Végső kérdésem az íróhoz és az olvasókhöz is ugyanaz: érdemes egyáltalán ezt az ábrándot mindenáron fenntartani?

IZMINDI RICHÁRD

*(Századvég Kiadó, Budapest, 2003,
318 oldal, 2240 Ft)*